

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יט, תשכ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הערות לבעית הכתיב המלא*

התבררנו לפני שבועות אחדים, כי האקדמיה ללשון העברית הכריעה סוף סוף בשאלת הכתיב. ההחלטה נותנת הכרה לשני הכתיבים, לחסר (הדקדוקי בניקוד) ולמלא (בלא ניקוד, בתוספת וי"וים ויו"דים, המצוי בכתבי־יד של ספרות חז"ל)¹. ההכרעה בעניין זה, שהיה שנוי זמן רב במחלוקת, היא למעשה פשרה ללא הכרעה. אשר לכתיב חסר־הניקוד (המכונה "מלא") סמכה האקדמיה, ידיה על הכללים, שקבע בשעתו ועד־הלשון². אין באלה עדיין החלטה סופית בדבר קביעת התחומין בביה"ס, עד מתי יחייבו את התלמיד בכתיב החסר על כלליו ודקדוקיו, ומאימתי ילמדוהו לנהוג לפי הכתיב המלא. מסתבר, שהיה ראוי לקבוע את התחום בשנת המעבר, כאשר התלמיד מתחיל בה לקרוא מטקסטים בלתי מנוקדים, ואף ניתנת לו האפשרות לכתוב בלא ניקוד. אך אין ספק, כי החדרת כללי הכתיב המלא, שזיקה רבה להם לדקדוק הפורמלי, תיתקל בקשיים אובייקטיביים ומתודיים, לא רק

* [ראה הערת המערכת בסוף המאמר].

1. הסתמכותי היא על הפרסומים בעיתונות. הנוסח המדויק של החלטת האקדמיה לא פורסם עדיין רשמית. [ועי' בסמוך, עמ' 238 ואי"י].

2. ההחלטות על כללים אלה התפרסמו בראשיתן ב"לשוננו" ט"ז (תש"ח), ואחר־כך בחוברת מיוחדת של "לשוננו לעם", קונטרס ט', אדר תש"ט, בתוספת הדגמות מיוחדות.

בכיתות ה—ו, שהן בערך שנות המעבר, אלא אף בכיתות הקדם־תיכוניות לעתיד. הדקדוק העברי מטיל בין כך ובין כך אימה על התלמידים ועל המורים כאחד, עד שבין סציפי המשנה במקצוע „עברית“ העלימו אנשי משרד החינוך לגמרי את ה„דקדוק“ במהדורה החדשה של גיליונות הציונים לבתי־הספר היסודיים, שעודכנה בסוף שנת הלימודים הקודמת. שאלת התחומין בביה״ס עוד תדרוש ודאי דיון מיוחד והכרעה.

הוויכוח בנושא הכתיבים ניטש מאז החלטות ועד הלשון על הכתיב המלא לפני 20 שנה. בכינוסי־מורים שללו את ההחלטות, שלא הלמו לדעתם את תביעות ביה״ס, וצטוו בעקבותן הצעות שונות אחרות³. בחודש חשוון תש״ך נערך שוב דיון של בלשנים ומחנכים בבעיה, ובה הרצה פרופ' ז' בן־חיים על ההתפתחות ההדרגתית של הכתיב העברי מחסר למלא וצידד בכתיב המלא בלא־ניקוד, שאין להתעלם ממציאותו החריפה, אך בוויכוח נסתמנו שוב מגמות שונות ומנוגדות, ולכלל הכרעה לא הגיעו⁴. שמענו גם על מחקר של פרופ' ח' רבין על מידת התועלת המעשית, שיש בכתיב המלא לקריאה מהירה ומדויקת⁵; ועדה מיוחדת המשיכה לדון

---

3. ראה, למשל, הצעת א' בנוויד ב„לשונונו לעם“ צ״ו, ק—קא ועוד; של י' מנצור ב„החינוך“ תשכ״א, כרך ל״ג עמ' 297—304, ושם ביבליוגרפיה להצעות השונות; ועי' י' אבינרי, יד הלשון, ערך „כתיב וכתב“.

4. הרצאתו של בן־חיים ועיקר דברי האחרים פורסמו ב„לשונונו לעם“ קד, כסליו תש״ך.

5. וראה בהדרכתו את חיבורה של ר' פינס „הערות לשיפור סימונם של חירק וחולם בכתיב העברי“, „לשונונו“ ל״א, עמ' 138—149.

בסבך הבעיה, עד שאלחר 20 שנה הגענו להחלטה המפשרת. במשך כל התקופה הזו לא הוכנסו כללי הכתיב המלא בשום מקום ללימוד מכוון, אך המציאות עצמה, שאין אפשרות טכנית זולה להדפיס בניקוד מלא או בניקוד חלקי, עשתה את שלה. כל הכותבים באשר הם, במכתב פרטי או רשמי, בעיתונות ובספרות, בביה"ס בכל שלביו ובחינוך הגבוה, הרגישו באופן מעשי בצורך בווקאליזציה מסוימת, ואין כיום מי שינהג בטקסט בלתי-מנוקד לפי כללי הכתיב החסר הדקדוקי. הדבר גרם לערבוביה מוחלטת; אלה מפריזים בתוספת וי"וים ויו"דים ללא צורך, ואלה מקמצים בהן אף במקומות חיוניים ביותר. בתרגיל, שנערך באוניברסיטה "בר-אילן" בעניין זה, נבדקו סוגי טקסטים אחדים, והוכח, שרק במאמרים שבכתבי-עת מדעיים, בעיקר בתחום לשון ויהדות, נוהגים לפי כללי ועד-הלשון. הסטייה בהם מן הכללים היא מועטת ומגיעה לכדי 5% לערך בלבד — מבלי להתחשב בניקוד החלקי המועט, הנוסף לפי הכללים על הכתיב המלא להבחנה בין שורק לחולם, למשל, ועוד. לעומת זאת העיתונות היומית נוהגת בכתיב "מציאותי" לפי הרגשת צרכיו הרגעיים של הכותב. הכתיב בעיתונים אלו הוא מלא, אך הסטייה בהם מן הכללים המקובלים היא כדי 25% לערך. מכאן נמצא לומר, שהשימוש בכללים דורש הכוונה. ובוזה מתעוררת הבעיה הנוספת, כיצד לחייב בהחלטות את כל העוסקים בכתיבה ובפרסומים, עיתונאים, מו"לים, פקידי ממשלה וכיו"ב. ע"י מי וכיצד תבוצע הוראת הכללים? ואגב זה שאלה שאינה חדשה, היש בידי האקדמיה הכוח והסמכות לחייב בכך את כל הגורמים?

בדעתנו להעיר בזה על הצורך בהדגשת כללים אחדים חיוניים בתחום הכתיב המלא, ובעקבות זה הערות בודדות לתיקון עיוותים, הבולטים בעיתונות בסטייה מהם. הדוגמות תהיינה בעיקר מן העיתונות היומית. העיתונאים, העוסקים בכתיבה יום-יומית, מי בכתיבה מדודה ושקולה ומי ככתב פזיז, חייבים במיוחד לשים לבם לבעיה זו, מאחר שהוכרעה כפי שהוכרעה. יש להתריע בפניהם על שימוש בלתי אחיד ועל חוסר עקיבות בשימוש בכתיב המלא, דווקא באשר העיתון הוא המצרך העממי הנפוץ ביותר בקריאה, העשוי להיות מקור מדריך להמונים למניעת שרירות, כשם שקרייני הרדיו משמשים דוגמה נאמנה לדרכי ההגייה בלשון. לאור מציאויות אחדות, שהסתמנו במשך הניסיון המעשי, תצטרך עוד הוועדה, שתתמנה לשם כך, לשקול בהצעות לתיקונים אחדים אפשריים לאותם כללים ראשוניים, שנקבעו לפני יותר מ-20 שנה.

כללים בכתיב המלא במבחן המציאות בכללי יסוד אחדים של הכתיב המלא בולטות תופעות הסטייה, וחשובים הם במיוחד כללים אלה, כי באו בעיקר למנוע אי-הבנות והטעיה אפשרית בקריאה השוטפת. א. יו"ד הגויה (עיצורית) מוכפלת כשהיא בתוך המלה, אך לעולם לא בראשה⁶ (בסופה רק לפעמים, בדו-תנועה: 'למדיי', 'חבריי', כנגד 'חברי' ביחיד). הואיל ותנועת חירק גוררת אחריה כתיב מלא ביו"ד⁷, ייתכן שתוכפל היו"ד

6. ר' "לשוננו-לעם" ט', אדר תש"ט (הערה 2), עמ' 22, סעיף

7 א-ב.

7. שם, עמ' 17, סעיף 4.

בראש המלה, אך אז זה סימן מובהק, כי יו"ד חרוקה לפנינו (כמו המלה הקודמת: "ייתכן"). כך נוצרת אפוא הבחנה ברורה בין יסוד — ייסוד, יצור — ייצור, ישר — יישר, ידוע — יידוע, ואין מקום לטעות בקריאה, אף בלא ניקוד. בביטוי "יצור-אנוש" היו"ד שוואית, אך במשפט "האוצר תומך בייצור זה" ("דבר" 17.4.68) היו"ד חרוקה, וכך אין ספקות בקריאה נכונה במשפט "פרס כבוד (לב"ג) על פועלו בייסוד מדינת-ישראל" ("דבר", שם). מכאן מובן, שבמלה יישוב מוכפלת היו"ד, וכן: היישוב, שיישוב, כי בלעדי הכפלת היו"ד (שיישוב) תובן המלה גם כפועל. כמובן, עם כל ההקפדה לא נמנע לחלוטין גם כך את תופעת ההומונימים (או ההומוגראפים), ויישר', שהוזכרה לעיל, ייתכן שהיא פועל בעבר (יו"ד אחת חרוקה) או בעתיד (יו"ד ראשונה שוואית ושנייה פתוחה), אך מקרים אלה יצטמצמו למיעוט מבוטל, ולא יכבידו בקריאה השוטפת.

אין לפי זה כל הצדקה לכתוב "והחליט, כי ייצא בעצמו למלא המשימה" ("דבר" 17.4.68), במטרה כביכול להבדיל בפועל בין העבר לעתיד. נניח לדבר להיות מובן מתוכנו הכללי של המשפט. "שר הביטחון, משה דיין, יצא ביום ה' מבית-החולים" — אין ספק, שהוא לשון עתיד גם בטביעת עין מהירה, אם הדברים נכתבו לפני יום ה', ו"יצא אתמול מביה"ח" יובן כלשון עבר. אם נרצה להתיר את הספק ע"י שתי יו"דים, לא נצא לעולם ידי חובה, כי אם נמצא כתוב לאמר: "מנהל המפעל ייצא לארה"ב", אפשר לקרוא את הפועל באופן תיאורטי גם כשתי יו"דים הגויות, והכוונה תהיה, שהוא עומד ליצא תוצרת לארה"ב. ברגע

שהערבים יידעו, שאנו נשארים בשטחים" ("הצופה") —
 ודאי אין צורך בשתי היו"דים, כי ברור לכול, שהוא בגדר
 עתיד. במשפט "מי יתן (צ"ל: ייתן) ומעז ייצא מתוק"
 (כותרת ב"הד-החינוך", ג' בסיוון תשכ"ח, עמ' 8) תחילתו
 מעידה על סופו, וההכפלה מיותרת, וכן "חוסר הידיעה מה
 יילד יום" ("מעריב" 2.7.68). אין לזלזל גם בקוצו של יו"ד.
 ב) בהערה לכלל הבסיסי לענין היו"ד ההגויה המוכפלת
 נאמר, שאין להכפילה כאשר לפניה או לאחריה
 באה אם קריאה⁸, כמו וי"ו או ה"א וכד'. לפיכך די
 ביו"ד אחת במלים אלה: מבוים, מצויה, לקויה, ציון, בעיה,
 הטעיה ועוד. רבים הם המפריזים ומכפילים את היו"ד ללא
 צורך גם במקרים אלה, כדי להבליט שהיו"ד הגויה. "בלייברג:
 אני חש מצויין" ("הצופה" 25.4.68), "מרד גיטו וארשה צוין
 בקונגרס האמריקני" (שם בכותרת, 24.4.68), "מכלל ישראל
 המגוייס" ("למרחב" 22.2.68), "המאבק המזוין" "ידיעות
 לאויב" ("הצופה" 26.5.68) וכיו"ב — בכל אלה היו"ד
 הנוספת מיותרת, ואין היא מוסיפה לנו מאומה. גם בלעדיה
 ברור, שהיו"ד הגויה, ואין סכנת קריאה אחרת. אם עלה על
 דעתו של מישהו, שהיו"ד האחת היא אם קריאה, והיו"ו
 לכאורה הגויה, הרי לפי הדין היה צריך להכפיל את הווי"ו⁹
 (כדין וי"ו הגויה בתוך המלה), ולכן: מסוים — הוי"ו הגויה
 וחרוקה, מסוים — הוי"ו בשורק ואינה הגויה, כמובן. מה
 מוסיפה היו"ד הכפולה בדוגמות הנפוצות: "לעורכי-דין

8. שם, עמ' 22, סעיף 7 ב.

9. שם, עמ' 21, בעיקר 1—2.

מסויימים" ("הצופה" 24.4.68) או: "עתודה למשרות מאוישות" (שם)? יתר על כן, רק הנוהג במדויק לפי הכלל ימנע גם את אי־ההבנה, כמו: עד כדי מיוזגם יחד וזיהויים זה עם זה" ("דעות", חורף תשכ"ח, 307) — במקרה כזה ניתנת לנו אפשרות ההבחנה בין 'זיהויים' (יו"ד אחת בהתאם לכללים) לבין 'זיהויים'. וכך מובדל גם בין 'גילויים' לבין 'גילויים' וכיו"ב.

ואף בדוגמות של היו"ד ההגויה לפני ה"א סופית, שהיא אם קריאה: "בחגיגות ובתפילות ההודייה" ("הצופה" 26.5.68), "חלק מהבעייה" (שם) — אין שום ערך בתוספת היו"ד. וגם כאן נוצרת ההבחנה בהקפדה בכללים: תחיה — היו"ד ודאי בסגול, אבל תחיה — היו"ד קמוצה, והיא הוכפלה בגלל החי"ת החרוקה שלפניה, ולא עקב היותה הגויה. וכן: השחיה — ה"א ראשונה מן המשקל, וה"א שנייה קמוצה, אבל השחיה — ה"א ראשונה כה' ידיעה, וההכפלה מעידה על הה"א השנייה שהיא חרוקה, ואף: ראה — ראייה ועוד. מוכח אפוא, כי הכללים נקבעו במחשבה תחילה, והדוגמות מראות בעליל, כי הנוהג לפי הכללים ימנע הטעיה אפשרית. הנטייה להכפלת היו"ד ההגויה ללא כל הבחנה אינה מוצדקת, ובמקרים רבים אינה מוצרכת.

ג) כלל אחר קובע, שאין להוסיף יו"ד ככתיב מלא לתנועת חירק, אם אחריה שווא נח¹⁰. לפי זה לא תוכפל יו"ד חרוקה לפני אות שוואית למרות האמור בסעיף הקודם. כלל זה מאפשר לנו, למשל, להבחין על נקלה בין פועל פעיל

10. שם, עמ' 17, סעיף 4.

לסביל. אמנם בפעלים כמו ישמור, יקלוט, תטרופ (הוי"ו לסימן החולם) נדמה, כי די בוי"ו כדי להבליט, שלפנינו פעלים בבניין קל פעיל, ואין חשש לקריאתם בנפעל כפעלים סבילים. אך מה יהיה בפעלים גרוניים, כמו: ימחק, יקרע, תשאל, תבחן, תשמענה (עה"פ בכולם בפתח)? במקרים אלה היו"ד הנוספת היא המבדילה ביניהם לבין הנפעל: יימחק, ייקרע, תישאל, תיבחן, תישמענה — כולם סבילים. ביכולתה של יו"ד נוספת זו למנוע קריאה משובשת והבנה מוטעית¹¹. בימים אלה קיבלנו הודעה מן המחלקה לחינוך בעיריית פ"ת בוו הלשון: "בשעת הרשום (וצ"ל: הרישום) ישאלו ההורים אם ברצונם...". בקריאה ראשונה נדמה, שההורים הם השואלים, ובוודאי הכוונה, שההורים ישאלו (בסביל) על דבר גון-החינוך, שהם בוחרים בו לילדיהם. או דוגמה אחרת: "נקבעו 16 שחקנים לסיאול, שניים נוספים יקבעו מחר...". ("דבר" 17.4.68) — מה יקבעו השניים הנוספים? בוודאי נעדיף לכתוב: שניים נוספים ייקבעו מחר, והכול אתי שפיר. "בגין יבחר מחר מחדש כיו"ר תנועת החירות" ("מעריב" 29.5.68 בכותרת) — את מי יבחר בגין מחדש? וכן "יריד המזרח ינעל במוצ"ש" ("הצופה" 21.6.68), וצ"ל ינעל. יורגל הציבור בכך, ויבחין הקורא בין פעיל לסביל בנקל.

למרות האמור, שאין להטיל יו"ד נוספת לפני אות בשווא נח, מביא הדבר להטעיה אפשרית במלים כמו: מפקד, מבצר, מנהל, הקצבה, הפסקה — שמא המ"מים, הקו"ף והפ"א

11. ראה על-כך דוגמות בהרחבה א' בנדויה, "לשונונו לעם",

בחירק או שהן שוואיות. באפשרות הראשונה (שהן בחירק) השווא הוא נח, והוא מבטל את היו"ד הנצרכת אחרי עיצור בחירק. האקדמיה נוהגת בפרסומיה לסמן במקרים כאלה את החירק מתחת למ"ם, כדי להבדילה מן האפשרות השנייה וכותבת: מפקד, מנהל העסקה וכד', אך מבחינה טכנית אין לדרוש זאת מן העיתונות ואף לא מן העיתונאים, שכתבתם נעשית לעתים בחפזה למען "טריות" החדשות. נראה, לדעתנו, שהמציאות מוכיחה, שיש להתיר את תוספת היו"ד במקרי הטעיה כנ"ל ולהקל בכך את הקריאה השוטפת. הנה לפנינו דוגמות מן העיתונות הנוהגת כך, ובלי היו"ד אפשרית, כמובן, קריאה משובשת: "הקיצבה לילד — 12.5 ל"י החל מאפריל" ("הצופה" 3.3.68), "מיתקן ההמתקה באילת" (שם) 28.2.68, "ירדו הכנסות מינהל מקרקעי ישראל" (שם); או: "הפחד מפני הזיקנה" ("מעריב" 26.7.68). ויש בזה גם מן "ההזמנה" להגייתה הנכונה של מלה כמו: "גילה כי השימשה מנופצת" ("מעריב" 29.5.68) — השי"ן בחירק ולא 'שמשה', כפי שרבים נוהגים בטעות. [לעומת זה הכותב "שהיה חמוש בתת-מיקלע" ("מעריב" 31.5.68) הריהו מזמין להגייה משובשת, כי המלה היא מקלע, ולא מקלע בחירק, כפי טעותם של רבים. 'מקלע' על משקל של מכשירים רבים: מגהץ, מברג, מרצע ועוד.] אין לכך הצדקה במקרי הסטייה שבדוגמות האלה: "ההצעה לשנות מיבנה החינוך" ("הצופה" 28.2.68), "מיפגשי לוחמים לשיחזור קרבות במלחמת השיחזור" ("מעריב" 15.4.68) — שלוש יו"דים מיותרות בכותרת אחת. "חוסיין קורא לכינוס פיסגה בהקדם" ("הארץ" 16.4.68), העדר תיכנון חקלאי ("הצופה" 28.2.68) — בכל המלים האלה

נעלמה סכנת השיבוש בקריאה אף בלא היו"ד, כי אינן הומונימיות, ואין מקום להצדיק את הסטייה המרובה מן הכלל שנקבע.

בעניין זה נוצר קושי אובייקטיבי רציני, שהכותב הבינוני יתקשה לאבחן, אם השווא שלפניו נח הוא או נע. אולם תכלית הכלל ברורה היא, ויש לו הצדקה, ואת חיוניותו ניתן עוד להדגים, כאשר הוא משמש מקור הבחנה בין: לימדו היטב (פיעל עבר) — למדו היטב! (קל בציווי); קיצרו דרכם (פיעל עבר) — קצרו תבואה! (קל בציווי); שיגרה (פיעל עבר) — שגרה (שם עצם מופשט) ועוד. בבעיה יסודית זו יתלבטו תלמידים ברמותיהם השונות, ובכתיבה המהירה קשה גם לעיתונאי להיכנס בעובי הקורה הדקדוקית. אך יש בנקודה זו מקום להרהור שני. בכתיב-היד הקדומים של לשון-התנאים מוצאים אנו, שנהגו לסמן את היו"ד אחרי רוב מקרי החירק בלי הבחנה בין שווא נח לנע. נדגים, למשל, מכתב-יד קאופמן של המשנה. החירק שם נכתב מלא אפילו שהוא כ"י מנוקד¹². הדוגמות הן ממסכת יומא (הבחירה היא מקרית).

ב פ ע ל י ם : וניפטרו, שניכנס, ונימכרים, הנישרפים,
מיצטרפין ...

---

12. כה"י הוא לפי המקובל מלפני 800 שנה בערך. אין אנו נכנסים לבעיה, אם הכתיבה והניקוד היו בידי אדם אחד או בידי שניים שונים ובזמנים אחרים. ראה על-כך דברי י' ייבין "לשונונו לעם" ק"ה, עמ' 67, וכן ז' בן-חיים שם ק"ד, עמ' 41—44.

בשמות: מיזרק, פירחי-לויה, ובינעילת-הסנדל (אחרי
בי"ת של בכל"ם)...

ומקרים אחרים: והיניחה, היגיע, והיזה (לפי כללי
ועד-הלשון דין החסרים כאילו היה כאן שווא כמו
בהפעיל שלמים, והיו"ד מיותרת)...

או אחרי מ' של בכל"ם: מימה, מימי, מיבפנים...
(ואגב, אף אחרי צירי שלא ככללי ימינו: כשירים,
השיני, קריבה, הנירות, מליאה...)

ודוגמות מן התוספתא (מס' כלאים, ע"פ כ"י ערפורט,
צוקרמנדל עמ' 77—80): כהילכתו, פירצה, הבינין, פיסקתי,
ניטווה, פירדה (אף שהיא ממובאה במקרא מל"א א, לג,
בראש עמ' 80), מיכן (=מכאן); ואחרי צירי: תאינה, מדריגה,
חבירו, כתיפיו, יתירה, ועוד.

גם בכתיבה הבינונית בימינו מסתמנת נטייה לסמן
יו"ד אחרי כל חירק (ומעט אחרי צירי), אולי משום הקושי
בהבחנה בין סוגי השוואים, ושמא בגלל התחושה הטבעית
האומרת, שיש בזה משום הקלה בקריאת הטקסט הבלתי
מנוקד. הבאנו לעיל דוגמות בודדות, אך אפשר להיתקל בשפע
זה בכל עמוד מעמודי העיתונים היומיים, בכותרות ובשורות
הפנימיות, אף בלי שתיראה במלים סכנה של הומונימיות,
כמו: למיצעד בירושלים («הצופה» 24.4.68); מישאל-העם;
דברי-שיכנוע; ניכוה קשה; מיסמך חתום; למיבנים נגרמו
נזקים («מעריב» 29.5.68); למצוא מיסתור בעזה; (שם
31.5.68). כאז כן גם בימינו יש בזה מן ההפרזה המיותרת,
וכאמור לעיל, ההצדקה היחידה לכך היא, לדעתנו, בשעה
שיש חשש של טעות בהבנה.

העובדות מוכיחות, שכללי הכתיב המלא, שיצאו בהוראת ועדה-הלשון, אינם שליטים בספרות הבלתי מנוקדת. יש מקום להרהורים אחדים, שאולי יביאו לתיקונים באותם כללי יסוד, ועל מקומות בודדים למחשבה הצבענו ברשימתנו¹³, ומוטב להגיע להכרעה בהקדם. אם יש טעם להחלטת האקדמיה העקרונית, עליה לתת דעתה גם על אופן השלטת הוראותיה וכלליה. בהודעה, שכללי ועדה-הלשון קיבלו תוקף רשמי לא סגי. בלעדי צעדים ממשיים לביצוע נהיה עדים גם בתחום זה להיווצרות מרחק בין בעלי הכתיב המציאותי בכתיבה ההמונית והבינונית, לבין בעלי הכתיב האקדמי-מדעי, שינהגו לפי הכללים הרשמיים. המחיצה כבר נוצרה במשך הזמן, והפער עלול להעמיק ולילך.

ה ע ר ת ה מ ע ר כ ת :

(מ"מ) דברי הכותב מיוסדים על ידיעה קצרה שנתפרסמה בעיתונים, ואינה כוללת את החלטת האקדמיה בנוסחה המלא, והוא :

א. דורי דורות שתי דרכי כתיבה נוהגות בלשון העברית : האחת בניקוד והאחרת שלא בניקוד. אף-על-פי שבכל אחת מן הדרכים אנו מוצאים בספרות גוונים שונים, הרי הכתיב שבניקוד משמש בהוראה

---

13. אם המטרה היא, שכללי כתיב זה יהיו נחלת ההמונים, יש עוד לפשט כללים אחדים. כשם שהצבענו לעיל על הקושי באבחון סוג השוא, כך גם יקשה לרבים להחליט בעניין הקמץ הקטן (בחוברת הכללים, עמ' 15 למטה וע' 16), בסוגי חירק, שאין מסמנים ביו"ד (סוף עמ' 17) ועוד.